

Kinderen van gescheiden ouders gaan jonger samenwonen

Carel Harmsen, Elma Wobma en Ruben van Gaalen

De leeftijd bij eerste samenwonen is gerelateerd aan de huwelijksleeftijd van de ouders. Ook andere factoren spelen een rol bij de timing van het samenwonen. Zo gaan kinderen na een scheiding van de ouders eerder samenwonen. Zij huwen wel later en blijven vaker ongehuwd dan kinderen van ouders die niet scheidden.

Hoger opgeleide vrouwen gaan later samenwonen dan lager opgeleide vrouwen. Voor mannen is qua opleidingsniveau juist vrijwel geen verschil in leeftijd waarop ze voor het eerst gaan samenwonen.

1. Inleiding

Kinderen volgen vaak het demografische gedrag van hun ouders. Zo hebben vrouwen die jong een kind krijgen vaak zelf ook een jonge moeder (Steenhof en Liefbroer, 2008). Ook hebben kinderen van gescheiden ouders zelf een hogere echtscheidingskans (Dronkers en Härkönen, 2008; Gähler et al., 2009).

De voorkeuren van jongeren voor de leeftijd waarop ze uit huis gaan, trouwen en kinderen krijgen, zijn direct gerelateerd aan die van de ouders. Het valt daarbij op dat tussen de diverse herkomstgroeperingen geen verschillen werden geconstateerd bij de intergenerationele overdracht van voorkeuren. (De Valk en Liefbroer, 2007). Steenhof en Liefbroer (2008) vonden een duidelijk bewijs dat dochters dezelfde voorkeur hebben als hun moeders voor de leeftijd waarop zij hun eerste kind wilden. Vooral de kans op jong moederschap bleek significant kleiner naarmate de moeder haar eerste kind op latere leeftijd kreeg. Deze relatie tussen de generaties hangt samen met de overdracht van attitudes, voorkeuren en met de aanwezigheid van sociaaleconomische bronnen (Liefbroer en Dykstra, 2007).

Omdat de intergenerationele overdracht van zowel de voorkeursleeftijd bij trouwen als de werkelijke leeftijd bij het krijgen van het eerste kind is aangetoond, kan verwacht worden dat er ook een samenhang bestaat tussen de leeftijden waarop ouders en kinderen voor het eerst, al dan niet gehuwd, gaan samenwonen. Het effect van de sociaaleconomische achtergrond op de leeftijd bij de eerste keer samenwonen is onderzocht door Wiik (2009). Uit zijn onderzoek met registergegevens bleek dat kinderen van ouders met een hoog opleidingsniveau en/of veel economische hulpbronnen later gaan samenwonen. Deze samenhang was sterker voor degenen die trouwden dan voor degenen die ongehuwd gingen samenwonen.

In andere onderzoeken is aangetoond dat een scheiding van de ouders de huwelijkskansen van de kinderen beïnvloedt (De Graaf, 1996; Wolfinger, 2003). Volgens sommige onderzoeken leidt echtscheiding van de ouder(s) tot een verhoogde kans op een huwelijk op heel jonge leeftijd en tot een lagere huwelijkskans op wat hogere leeftijden (Axinn en Thornton, 1992). Andere onderzoeken laten juist zien dat huwelijken worden uitgesteld na een echtscheiding van de ouders (South, 2001). Cherlin (2003) komt tot de conclusie dat echtscheiding van de ouders niet significant meer of minder vaak tot een huwelijk of tot samenwonen van de kinderen leidt. Het lijkt aannemelijk dat met het minder uitzonderlijk worden van een scheiding en het normaler worden van het ongehuwd samenwonen het effect van een echtscheiding op de huwelijkskansen van kinderen in de loop der tijd kleiner is geworden (Wolfinger, 2003). Onder meer Cherlin (2003) heeft aangetoond dat echtscheiding van de ouders leidt tot hogere samenwoonkansen die de lagere huwelijkskansen compenseren. De kans dat deze samenwoners vervolgens alsnog een huwelijk sluiten, is wel lager dan de groep samenwoners wiens ouders niet scheidden (Wolfinger, 2003).

2. Onderzoeksvragen

In deze bijdrage wordt onderzocht wat de relatie is tussen de leeftijd bij eerste samenwonen van ouders en hun kinderen en wat daarbij de invloed is van opleidingsniveau, inkomen, geslacht, geboortjaar, herkomstgroepering en echtscheiding van de ouders.

De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

1. Is er een positieve correlatie tussen de leeftijd waarop kinderen voor het eerst (on)gehuwd gaan samenwonen en de leeftijd waarop hun ouders dat deden?
2. Gaan kinderen die een ouderlijke scheiding mee hebben gemaakt op jongere leeftijd samenwonen en zijn ze minder geneigd om te trouwen dan kinderen die geen scheiding meemaakten?

3. Methode

De gegevens voor dit onderzoek komen uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS. (Bakker, 2008). Naast de demografische informatie over personen zijn ook gegevens van ouders, partners en huishoudens aanwezig. Het CBS heeft bestanden aangemaakt waarmee koppelingen gelegd kunnen worden en bijvoorbeeld relatiegeschiedenissen kunnen worden gereconstrueerd. Verder bevat het analysebestand informatie over het opleidingsniveau en de sociaaleconomische status.

De onderzoekspopulatie bestaat uit alle 30- tot 35-jarigen in Nederland op 1 januari 2011. Voor deze cohorten werden relatiegeschiedenissen gemaakt voor personen die gehuwd of ongehuwd samenwonen. Voor de ouders van deze personen is alleen informatie over huwelijken beschikbaar. Dit is geen probleem, omdat deze generatie nog nauwelijks samenwoonde zonder te zijn getrouwd.

De startpopulatie bestond uit 502 duizend vrouwen en 504 duizend mannen die zijn geboren tussen 1976 en 1980. Hieruit zijn de personen geselecteerd die in Nederland zijn geboren, dat wil zeggen: autochtonen en allochtonen van de tweede generatie, omdat alleen die databestanden compleet zijn. Als meerdere kinderen van één ouder in de onderzoekspopulatie vielen, is per moeder één dochter en per vader één zoon *random* geselecteerd. De onderzoekspopulatie bevat uiteindelijk 359 duizend vrouwen en 372 duizend mannen.

Naast een beschrijvende analyse van de intergenerationele overdracht van de leeftijd bij eerste samenwonen is dit effect ook geschat met behulp van gebeurtenissenanalyses. Met een zogeheten Cox-model kunnen effecten van verschillende factoren in één keer worden geschat (Blossfeld, Gölsch en Rohwer, 2007).

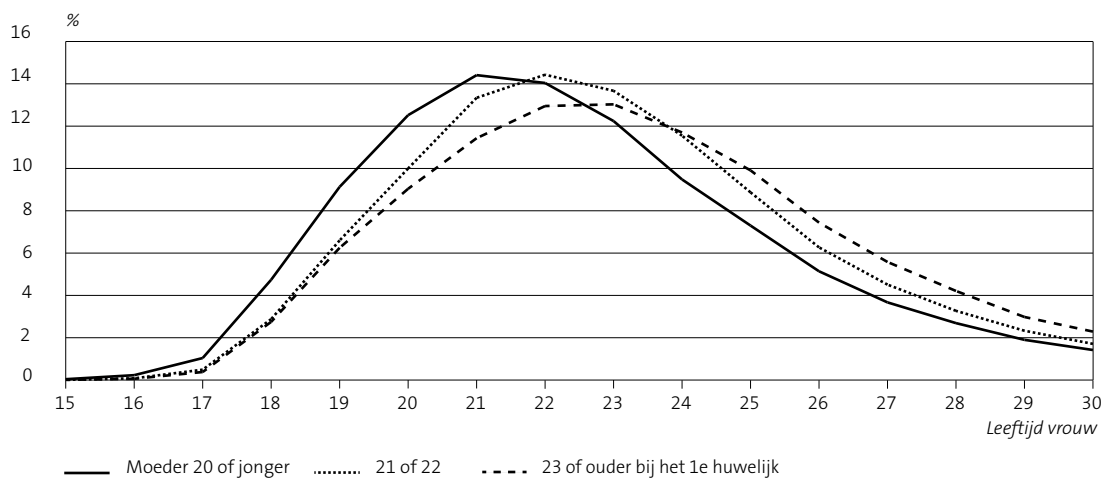
De analyses zijn verder voor mannen en vrouwen apart gedaan, waarbij de leeftijd bij het eerste samenwonen van de vrouw werd gerelateerd aan de leeftijd bij het eerste huwelijk van de moeder, en de leeftijd van de man aan die van de vader. De leeftijd bij eerste samenwonen is de afhankelijke variabele. De belangrijkste onafhankelijke variabele is de leeftijd van de ouder bij het eerste huwelijk. De datum van het eerste huwelijk van de ouders was in 92 procent van de gevallen bekend. Een onbekende datum betekent meestal dat de ouders niet met elkaar getrouwd zijn geweest. Deze ontbrekende gegevens worden benaderd met de gemiddelde leeftijd van ouders bij hun eerste huwelijk. Om het effect van een onbekende huwelijksdatum te meten is een dummyvariabele gemaakt. Andere onafhankelijke variabelen zijn: het meemaken van een echtscheiding van de ouders, geoperationaliseerd als echtscheiding van de ouders voor het twintigste levensjaar; herkomstgroepering (autochtoon of tweede generatie allochtoon); het hoogst behaalde opleidingsniveau (laag, midden, hoog) van de kinderen, en de sociaaleconomische status (werkend, uitkering, of overig) van de kinderen en de ouders. De laatste variabelen zijn bepaald op de laatste vrijdag in september 2008. Daarnaast is de leeftijd waarop een kind uit huis gaat toegevoegd aan het model als tijdafhankelijke factor, omdat we weten dat ouderlijke echtscheiding het uit-huis-gaan versnelt. Het is van belang rekening te houden met het wel of niet zelfstandig wonen omdat dat juist ook weer de kans vergroot sneller samen te gaan wonen.

4. Resultaten

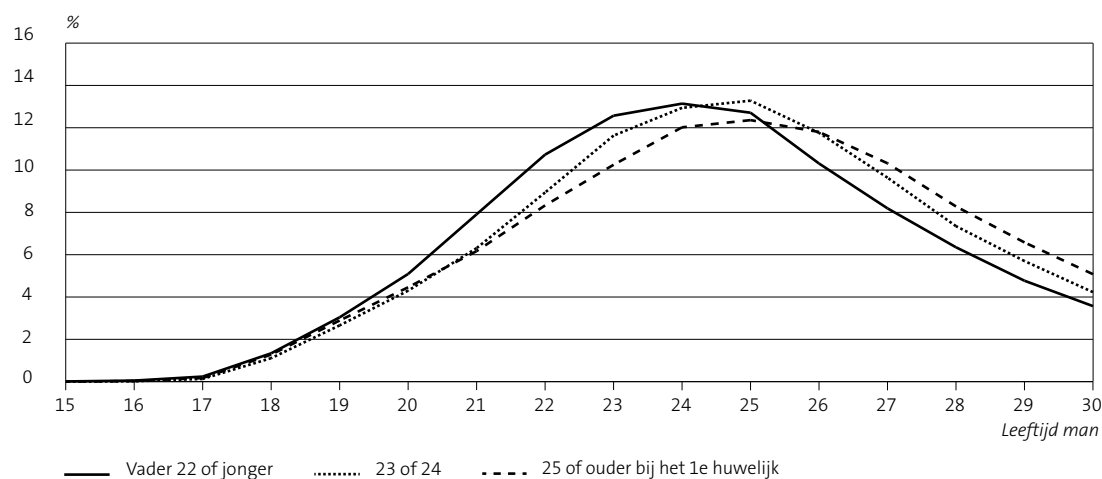
4.1 Gemiddelde leeftijd bij eerste samenwonen

Op 30-jarige leeftijd had 78 procent van de mannen en 89 procent van de vrouwen ooit samengewoond met een partner, al dan niet gehuwd. Mannen gingen gemiddeld met 24,9 jaar samenwonen, vrouwen met 23,0 jaar. De gemiddelde leeftijd waarop de vaders van de mannen trouwden was 24,5 jaar, die van de moeders van de vrouwen was 22,3 jaar. Gemiddeld waren de ouders ongeveer een half jaar jonger bij hun trouwen dan hun kinderen bij hun eerste samenwonenrelatie. Uit bivariate analyses blijkt dat de leeftijd bij

4.1.1 Leeftijd van de vrouw bij eerste samenwonen¹⁾ naar leeftijd van de moeder bij eerste huwelijk

4.1.2 Leeftijd van de man bij eerste samenwonen¹⁾ naar leeftijd van de vader bij eerste huwelijk

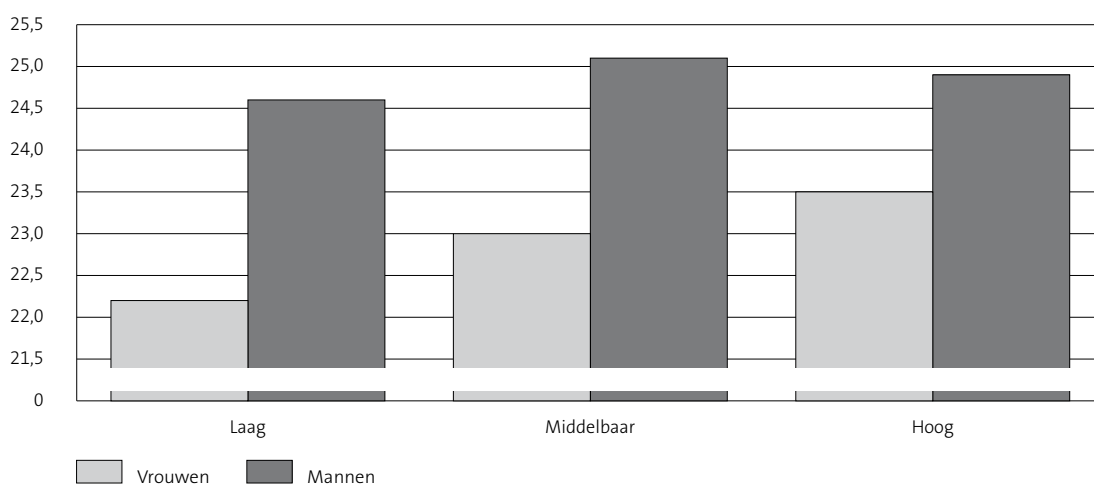

eerste samenwonen hoger is naarmate de ouders later gingen trouwen. Dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen (grafiek 4.1.1 en 4.1.2) en het bevestigt de eerste hypothese: Er is een positieve relatie tussen de leeftijd waarop iemand voor het eerst gaat samenwonen, en de leeftijd waarop zijn of haar ouders dat deden.

4.2 Opleidingsniveau

De gemiddelde leeftijd waarop een vrouw voor het eerst gaat samenwonen, neemt toe met haar opleidingsniveau. Laagopgeleide vrouwen waren gemiddeld 22,2 jaar, middelbaaropgeleiden 23,0 jaar en hoger opgeleiden 23,5 jaar. Bij mannen is de relatie tussen opleidingsniveau en leeftijd bij samenwonen minder sterk. De lager opgeleide mannen waren met gemiddeld 24,6 jaar niet veel jonger dan de middelbaaropgeleide mannen (25,1 jaar) en hoger opgeleide mannen (24,9 jaar) (grafiek 4.2.1).

4.2.1 Gemiddelde leeftijd bij eerste samenwonen, naar geslacht en opleidingsniveau

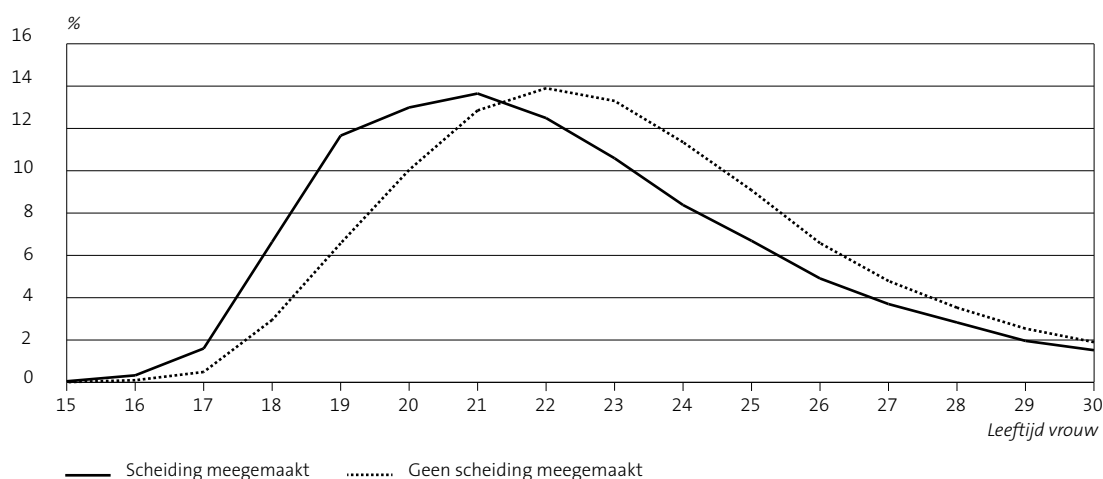
Bron: CBS

4.3 Scheiding van de ouders

Mannen en vrouwen die voor hun twintigste een scheiding van hun ouders hebben meegemaakt, gaan gemiddeld op jongere leeftijd samenwonen dan degenen van wie de ouders bij elkaar bleven. Vrouwen met gescheiden ouders waren bij hun eerste samenwonen gemiddeld 22,3 jaar. Dat is bijna een jaar jonger dan vrouwen die geen scheiding hadden meegemaakt (grafiek 4.3.1). De gemiddelde leeftijden van mannen waren 24,3 en 25,0 jaar (grafiek 4.3.2).

Overigens gaan kinderen van gescheiden ouders gemiddeld juist later en vaker helemaal niet trouwen en zit er een langere periode tussen het moment van eerste samenwonen en dat van het eerste huwelijk. Mannen van wie de vader niet gescheiden is, trouwen gemiddeld 3,6 jaar nadat ze voor het eerst zijn gaan samenwonen, bij zonen van gescheiden vaders is dat 4,5 jaar. Bij vrouwen zijn de perioden gemiddeld 3,7 jaar en 5,0 jaar. Kinderen van gescheiden ouders in de onderzochte groep zijn minder vaak getrouwd dan degenen van wie de ouders nog bij elkaar waren. Bij mannen is het verschil 8 procentpunten (32 tegen 40 procent), bij vrouwen 12 procentpunten (43 tegen 55 procent).

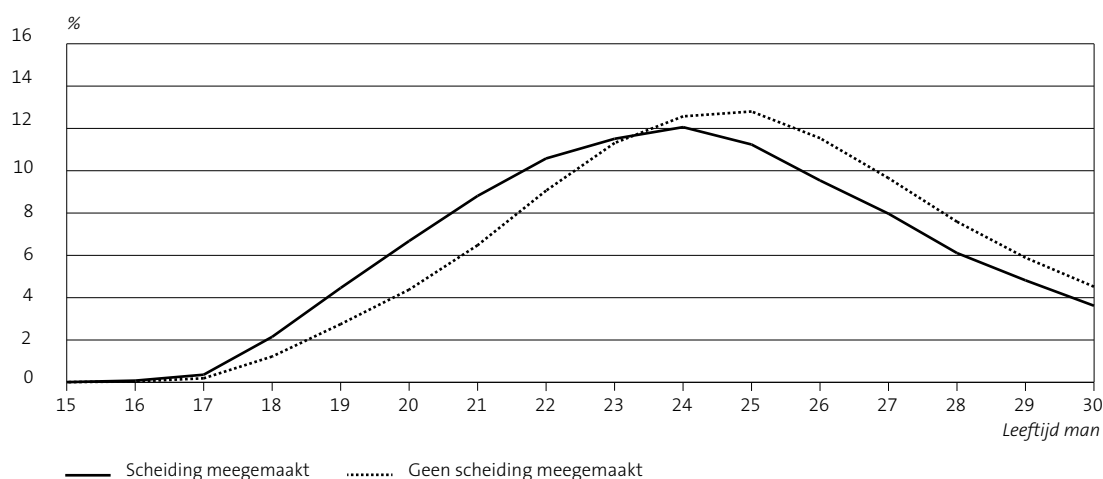
4.3.1 Leeftijd bij eerste samenwonen¹⁾ naar het meemaken van een scheiding van de moeder

Bron: CBS

¹⁾ Aandeel van vrouwen die voor hun 31e gingen samenwonen

4.3.2 Leeftijd bij eerste samenwonen¹⁾ naar het meemaken van een scheiding van de vader

Bron: CBS

¹⁾ Aandeel van mannen die voor hun 31e gingen samenwonen

4.4 Regressieanalyse

Een belangrijke aanname bij een Cox-regressie is dat effecten van de covariaten proportioneel zijn, dat wil zeggen dat de relatieve kansverhouding tussen subgroepen op alle leeftijden gelijk is (Blossfeld, Gölsch en Rohwer, 2007). Omdat we verwachten dat dit niet het geval is wordt daarom behalve voor de hele groep (15 tot 31 jaar) ook steeds per leeftijdsklasse (15 tot 21 jaar; 21 tot 26 jaar en 26 tot 31 jaar) het effect van de verschillende factoren op de kans om samen te gaan wonen geschat

Leeftijd eerste huwelijk vader of moeder

De modelanalyses bevestigen dat er een positieve relatie bestaat tussen de leeftijd waarop ouders trouwden en de kinderen voor het eerst gaan samenwonen (tabel 4.4.1 en 4.4.2 en grafiek 4.4.3). In de drie onderscheiden leeftijdsgroepen geldt dat mannen een lagere kans hebben om tussen hun vijftiende en dertigste jaar te gaan samenwonen voor elk jaar dat hun vader later is getrouwd. De modelanalyses laten zien dat er een bijna lineair verband bestaat tussen de leeftijd waarop vaders zijn gehuwd en de leeftijd waarop hun zonen zijn gaan samenwonen. Voor ieder jaar dat de vader ouder was bij zijn eerste huwelijk gaat de zoon een jaar later voor het eerst samenwonen. Voor vrouwen en moeders geldt dit ook. Bij mannen die tussen hun 21^e en 25^e zijn gaan samenwonen is het gevonden verband het sterkst, in de jongere en oudere leeftijdsgroep is het verband iets zwakker. Bij vrouwen en moeders is de geschatte kans in de jongste leeftijdsgroep juist wat sterker dan in de andere leeftijdsgroepen

Als er geen huwelijksdatum bekend is, zoals in het geval van ongehuwde of afwezige vaders, gaan mannen op jongere leeftijd samenwonen. Vooral voor jongens die tussen hun 15^e en 21^e levensjaar gaan samenwonen is dit verband erg sterk. Mannen in de twee hogere leeftijdsgroepen gaan in het eerste model, zonder correctie voor achtergrondkenmerken, juist later samenwonen als er geen huwelijksdatum van de vader bekend is. Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken (model 1 en 2) gaan ook zij eerder samenwonen.

Bij vrouwen is het effect van een onbekende huwelijksdatum minder sterk. In de totale groep gaan deze vrouwen iets eerder samenwonen. In de jongste en oudste leeftijdsgroep is het effect duidelijk te zien, maar bij degenen die tussen hun 21^e en 25^e zijn gaan samenwonen was er geen significant effect na correctie voor achtergrondkenmerken. Als geen huwelijksdatum bekend is betekent dit vaak dat de ouders nooit trouwden of zelfs nooit samenwoonden. Deze situaties zijn vergelijkbaar met een scheiding van ouders. Dat verklaart waarom de effecten over het algemeen in dezelfde richting wijzen als wanneer een ouderlijke scheiding wordt waargenomen.

4.4.1 Intergenerationele overdracht van leeftijd bij eerste samenwonen, mannen en hun vader

	Leeftijd 15–20			Leeftijd 21–25			Leeftijd 26–30			Totaal leeftijd 15–30		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
Leeftijd vader bij zijn eerste huwelijk	0,99***	0,99***	0,99***	0,97***	0,97***	0,97***	0,98***	0,98***	0,99***	0,98***	0,98***	0,98***
Geen huwelijksleeftijd vader bekend	1,53***	1,82***	1,52***	0,75***	0,77***	1,14***	0,78***	0,89***	1,13***	0,80***	1,05***	1,15***
Vader gescheiden voor leeftijd 20		1,91***	1,68***		1,20***	1,20***		0,96***	0,94***		1,16***	1,15***
Uit huis (dynamisch)			2,78***			1,50***			1,17***			1,61***
Herkomstgroepering												
Autochtoon												
2de generatie westers allochtoon			1,11***			0,88***			1,03**			0,96***
2de generatie niet-westers allochtoon			1,41***			1,07***			1,02*			1,15***
Sociaaleconomische status												
Werkend												
Uitkering			1,07*			0,72***			0,46***			0,69***
Overig			1,46***			0,86***			0,64***			0,80***
Hoogst behaalde opleidingsniveau												
Laag												
Middelbaar			0,70***			1,04***			1,15***			1,05***
Hoog			1,19***			1,00			1,27***			1,15***
Aantal observaties	408 750	408 750	408 750	506 130	506 130	506 130	346 618	346 618	346 618	503 535	503 535	503 535
Aantal N=fail	27 706	27 706	27 706	194 825	194 825	194 825	150 210	150 210	150 210	383 005	383 005	383 005

* Significant op 95% betrouwbaarheidsniveau.
 ** Significant op 99% betrouwbaarheidsniveau.
 *** Significant op 99,9% betrouwbaarheidsniveau.

4.4.2 Intergenerationele overdracht van leeftijd bij eerste samenwonen, vrouwen en hun moeder

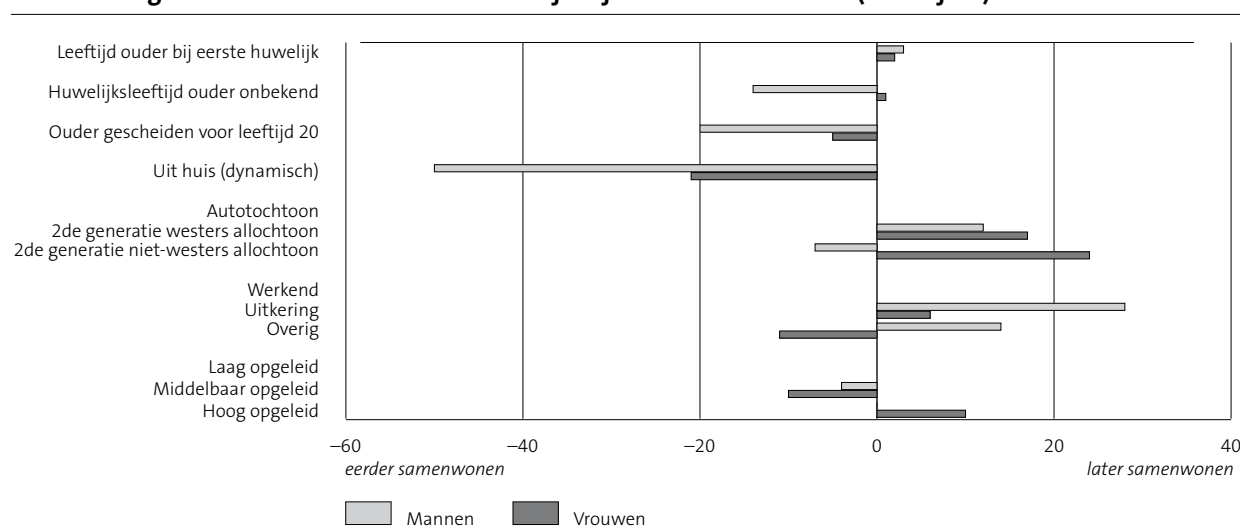
	Leeftijd 15–20			Leeftijd 21–25			Leeftijd 26–30			Totaal leeftijd 15–30		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
Leeftijd moeder bij eerste huwelijk	0,96***	0,96***	0,98***	0,98***	0,98***	0,98***	1,00***	1,00***	0,99***	0,98***	0,98***	0,98***
Geen huwelijksleeftijd moeder bekend	0,37***	1,57***	1,34***	0,56***	0,57***	0,99	0,87***	0,86***	1,49***	0,70***	0,72***	1,06***
Moeder gescheiden voor leeftijd 20		1,84***	1,61***		1,05***	1,05***		0,91***	0,91***		1,18***	1,16***
Uit huis (dynamisch)			1,64***			1,21***			1,01			1,22***
Herkomstgroepering												
Autochtoon												
2de generatie westers allochtoon			1,04**			0,83***			0,99			0,87***
2de generatie niet-westers allochtoon			1,04**			0,76***			0,90***			0,88***
Sociaaleconomische status												
Werkend												
Uitkering			1,30***			0,94***			0,53***			0,95***
Overig			1,48***			1,11***			1,07***			1,15***
Hoogst behaalde opleidingsniveau												
Laag												
Middelbaar			0,65***			1,10***			0,96***			0,94***
Hoog			0,56***			0,90***			1,06***			0,83***
Aantal observaties	407 127	407 127	407 127	447 575	447 575	447 575	215 137	215 137	215 137	501 593	501 593	501 593
Aantal N=fail	72 135	72 135	72 135	245 880	245 880	245 880	94 625	94 625	94 625	438 524	438 524	438 524

* Significant op 95% betrouwbaarheidsniveau.
 ** Significant op 99% betrouwbaarheidsniveau.
 *** Significant op 99,9% betrouwbaarheidsniveau.

Ouderlijke scheiding en leeftijd bij uit-huis-gaan

Zowel bij mannen als vrouwen verlaagt binnen de twee jongste leeftijdsgroepen (15 tot 21 jaar en 21 tot 26 jaar) het meemaken van een scheiding van de ouders de leeftijd bij het eerste samenwonen, ongeacht het gekozen model. Het effect is het sterkst in de jongste leeftijdsgroep. In de oudste leeftijdsgroep (26 tot 31 jaar) leidt het echter juist tot een licht uitstel van samenwonen. Mogelijk is er een indirect effect van ouderlijke scheiding op de leeftijd bij samenwonen via de relatief jonge leeftijd waarop kinderen van gescheiden ouders uit huis gaan. Om dit te onderzoeken is in het model de variabele 'uit huis gaan' opgenomen. Vooral in de jongste leeftijdsgroep hebben degenen die tussen hun 15^e en 20^e uit huis zijn

4.4.3 Intergenerationele overdracht van leeftijd bij eerste samenwonen (21–25jaar)

Bron: CBS

gegaan een veel grotere kans om jong te gaan samenwonen dan de thuisblijvers. Het gaat hier echter om kleine aantallen.

In de totale groep mannen die voor hun 31e is gaan samenwonen, versnelt het uit-huis-gaan het samenwonen met 61 procent als de achtergrondkenmerken worden meegenomen (model 3). In de oudste leeftijdsgroep hebben ouderlijke scheiding en het uit-huis-gaan minder effect dan in de jonge leeftijdsgroepen. Het effect van zowel het meemaken van een ouderlijke scheiding als het uit-huis-gaan op de kans om voor het eerst samen te gaan wonen is bij vrouwen beduidend minder groot dan bij mannen.

Achtergrondkenmerken

Westerse tweede-generatie allochtone mannen en vrouwen gaan iets later voor het eerst samenwonen (wel of niet in combinatie met trouwen) dan autochtonen. Dat geldt ook voor niet-westerse allochtone vrouwen. Mannen van niet-westerse herkomst gaan juist eerder samenwonen. In de jongste leeftijdsgroep gaan zowel westerse als niet-westerse tweedegeneratieallochtonen eerder samenwonen. Dit sluit aan bij eerder onderzoek dat allochtonen eerder gaan samenwonen, ofschoon het aandeel samenwoners niet groot is (De Jong et al, 2006).

Mannen en vrouwen zonder baan of met een uitkering of studenten gaan later samenwonen dan degenen die werk hebben. Op de jongste leeftijden is dat nog niet zo. De kans op samenwonen is voor mannen van 21 tot 26 jaar met een uitkering 28 procentpunt lager dan voor leeftijdsgenoten zonder uitkering. In de hoogste leeftijdscategorie is die kans half zo groot. Hetzelfde geldt voor vrouwen van die leeftijd, maar bij jongere vrouwen is het verschil met werkenden veel kleiner.

Een hogere opleiding versnelt het gaan samenwonen voor mannen maar vertraagt dit voor vrouwen. Vergeleken met lager opgeleiden hebben mannen met een middelbare opleiding 5 procent meer kans en hoger opgeleiden 15 procent meer kans om te gaan samenwonen. In de jongste leeftijdsgroep hebben middelbaaropgeleide mannen juist een kleinere kans op samenwonen dan laagopgeleiden. Voor de hoogopgeleide mannen is ook hier de kans groter. In de oudere leeftijden komt beter naar voren dat mannen hun kans op samenwonen vergroten als zij een hogere opleiding hebben.

Middelbaar- en hoogopgeleide vrouwen hebben 6 procent en 17 procent minder kans om te gaan samenwonen dan laagopgeleiden. In de jongste leeftijdsgroep is het verschil nog sterker: middelbaar en hoog opgeleide vrouwen hebben bijna de helft minder kans om te gaan samenwonen dan laag opgeleide vrouwen. Op leeftijden van 21 tot 26 hebben middelbaaropgeleide vrouwen juist een 10 procent hogere kans om te gaan samenwonen, die voor hoogopgeleide vrouwen is ook daar lager. In de hoogste leeftijdsgroep hebben middelbaaropgeleide vrouwen weer een iets kleinere, en hoogopgeleiden een iets grotere kans om te gaan samenwonen.

5. Conclusie en discussie

Kinderen van ouders die jong zijn getrouwd hebben zelf ook een grotere kans om jong te gaan samenwonen. Deze relatie is in deze bijdrage aangetoond voor de generatie personen die tussen 1976 en 1980 zijn geboren. Deze relatie blijft intact als gecontroleerd wordt voor achtergrondkenmerken. Een zelfde verband is aangetoond voor de kans om voor het eerst ouder te worden, al is deze 'ouderkans' statistisch minder sterk dan de 'samenwoonkans'. (Steenhof en Liefbroer, 2008). In beide onderzoeken bleek de samenhang het sterkst tussen 15 en 20 jaar.

Ook de tweede hypothese wordt bevestigd: kinderen die een scheiding van de ouders hebben meegemaakt vóór hun twintigste jaar, gaan jonger samenwonen dan kinderen van wie de ouders bij elkaar bleven. Op hogere leeftijden neemt het effect af en keert zelfs licht om. Dit geldt overigens ook voor de timing van het uit-huis-gaan. Blijkbaar versnelt een ouderlijke scheiding vooral op jongere leeftijd de transitie naar de zelfstandigheid.

Na het meemaken van een ouderlijke scheiding is de kans om te trouwen wel duidelijk kleiner. Kinderen van gescheiden ouders verbreken hun relatie dus niet alleen sneller en vaker (Dronkers en Härkönen, 2008), zij zetten een samenwoonrelatie dus ook minder snel om in een huwelijk.

Het meemaken van een ouderlijke scheiding heeft een veel sterker effect op de leeftijd van samenwonen dan de huwelijksleeftijd van de ouders. Ook andere factoren spelen een rol. Zo is de kans op samenwonen na het verlaten van het ouderlijk huis groter dan voor thuisblijvers. Ook opleiding heeft een effect: een hogere opleiding vergroot de kans om te gaan samenwonen voor mannen, maar verlaagt die kans voor vrouwen.

Het zou interessant zijn de verdere relatiegeschiedenis van deze generatie personen in de tijd te volgen en te vergelijken met eerdere en latere geboortegaargangen. Daarnaast is het mogelijk naast de gegevens van de eigen ouders ook die van de ouders van de partner in de analyse te betrekken.

Literatuur

Axinn, W.G en Thornton, A., 1996. The influence of parents' marital dissolutions on children's attitudes toward family formation. *Demography* 33: 66–81.

Bakker, B.F.M. (2008). De stand van het Sociaal Statistisch Bestand. *Bevolkingstrends*, 56 (2), 14–18.

Blossfeld, H-P., Gölsch, K. en Rohwer, G., 2007, Event history analyses with Stata, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers: Mahwah, New Jersey.

Cherlin, A.J., Kiernan, K.E. en Chase-Landsdale, P.L., 1995. The role of cohabitation in declining rates of marriage. *Journal of Marriage and the Family* 53: 913–927.

Dronkers, J. en J. Härkönen, 2008, The intergenerational transmission of divorce in cross-national perspective: Results from the Fertility and Family Surveys. *Population Studies* 62 (3), 273–288.

Gähler, M., Hong, Y. en E. Bernhardt, 2009, Parental divorce and union disruption among young adults in Sweden, *Journal of Family Issues* 30 (5), 688–713.

Graaf, de, 1996, De invloed van echtscheiding op relaties van jongeren. *Maandstatistiek van de bevolking*, augustus 1996, 7–12.

Jong A.H. de, P.M. Feijten, C. de Groot, C.N. Harmsen, L.T. van Huis, F. Vernooij, 2006, Regionale huishoudensdynamiek. Achtergronden bij de regionale huishoudensprognoses met het model PEARL, RPB en CBS.

Liefbroer, A.C. en P.A. Dykstra, 2007, Gelijkenis binnen families en intergenerationele overdracht. In: A.C. Liefbroer en P.A. Dykstra (red.), *Van generatie op generatie: gelijkenis tussen ouders en kinderen*. Amsterdam University Press, 7–14.

South, S.J., 1995, Do you need to shop around? Age at marriage, spousal alternatives and marital dissolution. *Journal of Family Issues* 16: 432–449.

Steenhof, L. & A.C. Liefbroer, 2008, Intergenerational transmission of age at first birth in the Netherlands for birth cohorts born between 1935 and 1984: evidence from municipal registers. *Population Studies* 62 (1), 69–84.

Valk, H.A.G. de en A.C. Liefbroer, 2007, Timing preferences for women's family-life transitions: Intergenerational transmission among migrants and Dutch. *Journal of marriage and family* 2007 (69), 190–2006. (??)

Wiik, K.A., 2009, 'You'd better wait'- socio-economic background and timing of first marriage versus first cohabitation. *European Sociological Review* 2009 (25), 139–153.

Wolfinger, N.H., 2001, The effects of family structure of origin on offspring cohabitation duration. *Sociological Inquiry* 71: 293–313.

Wolfinger, N.H., 2003, Parental divorce and offspring marriage: early or late? *Social forces* 82 (1), 337–353.

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
—	nihil
—	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen

2012–2013	2012 tot en met 2013
2012/2013	het gemiddelde over de jaren 2012 tot en met 2013
2012/'13	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2012 en eindigend in 2013

2010/'11–	
2012/'13	oogstjaar, boekjaar enz., 2010/'11 tot en met 2012/'13

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2013.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.